

BARNEOMBUDET
19. mars 2019

Barneombudets innspill til oppfølging av Opptrappingsplanen mot vold og overgrep

Barneombudet vil først takke for at vi fikk komme med innspill i møtet. Vi er glad for at ulike deler av regjeringsapparatet samles for å sørge for en helhetlig oppfølging av planen. Det er helt nødvendig å se disse problemstillingene på tvers av sektorer.

Det vi alle ønsker er å kunne forebygge at barn utsettes for vold og overgrep. Vold har store konsekvenser for den utsatte og alle rundt, men det har også store samfunnsmessige konsekvenser. NOU 2017:12 «Svikt og svik» viser hvordan dette koster samfunnet store summer.

1. Kunnskap hos barn

Barn er ofte ikke klar over at det de opplever er galt. Vi må sikre at barn har kunnskap om hva det ikke er greit å bli utsatt for. Informasjonen må tilpasses barnets modenhet. Opptrappingsplanen har mange mål om økt kompetanse, blant annet bedre informasjon om vold og overgrep til befolkningen generelt og til særskilte grupper. Det er viktig at regjeringen sikrer at alle barn i barnehager og skoler får opplæring om blant annet vold og overgrep. Barneombudet mener at de nye læreplanene er svært viktig i dette arbeidet. De nye læreplanene for grunnopplæringen må ha kompetansemål som sikrer at barna får opplæring om vold, overgrep, mobbing og psykisk helse, samt digital dømmekraft. Det må fastsettes i læreplanene at opplæringen skal gis både i grunnskolen og i videregående opplæring. I utkastet til nye læreplaner som ble sendt på en uformell høring høsten 2018 var disse temaene ikke godt nok dekket. Det er ikke tilstrekkelig å vise til det tverrgående temaet folkehelse og livsmestring, det må synes i kompetansemålene.

Barneombudet ber Kunnskapsdepartementet sikre at de nye læreplanene har kompetansemål om vold og overgrep, mobbing, psykisk helse og digital dømmekraft, slik at barn får opplæring om dette i skolen.

Barneombudet er glad for utviklingen av den digitale ressursen «Jeg vet» som et verktøy for barnehager og skoler, og at dette er oversatt til samisk. Det er viktig å sikre at dette blir kjent og tas i bruk i alle barnehager og skoler.

Barneombudet ber Kunnskapsdepartementet gi Utdanningsdirektoratet i oppdrag å informere om og fremme bruken av «Jeg vet», slik at det blir tatt i bruk i barnehage og skole.

2. Kunnskap hos voksne som jobber med barn – fagutdanninger

Barnehage, skole og helsetjenester er de som møter alle barn. Opptrappingsplanen legger vekt på kompetanse i alle ledd. De siste årene har det blitt innført krav om kompetanse om vold og overgrep i ulike lærerutdanninger og helse- og sosialutdanninger. Nasjonale retningslinjer for helse- og sosialutdanninger har nettopp vært ute på høring. Forslagene vil etter vårt syn ikke sette dem i stand til å oppdage og hjelpe i tilstrekkelig grad. Vi har gitt tilsvarende tilbakemeldinger knyttet til retningslinjene for de ulike lærerutdanningene.

Postadresse:
Postboks 8889
Youngstorget
0028 OSLO

Besøksadresse:
Karl Johans gt. 7
0154 OSLO

E-post:
post@barneombudet.no
Tlf: 22 99 39 50
Org.nr: 971 527 765

www.barneombudet.no

De profesjonelle voksne må ha både fenomenkunnskap, kunnskap i å snakke med barn om vanskelige ting og kunnskap om hvordan de skal gå videre med det de får høre.

Barneombudet ber Kunnskapsdepartementet sikre at studentene får tilstrekkelig kompetanse om vold og overgrep mot barn gjennom de nye retningslinjene for utdanningene.

Det er ikke bare studenter som trenger økt kompetanse. Opptappingsplanen har tiltak om kompetanseløft hos ulike yrkesgrupper som er mye i kontakt med barn, som barnehagelærere, lærere, helsesykepleiere, ansatte på helsestasjon 0-6, sykehus og fastleger. Dette er viktige tiltak for å sikre at de som får informasjon faktisk gir hjelp til barn. Det er også viktig å undersøke om tiltakene har den virkningen man er ute etter, slik at flere barn faktisk får hjelp.

Barneombudet ber Barne- og likestillingsdepartementet, Kunnskapsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet evaluere om opptappingsplanens kompetanseløft hos faggrupper som arbeider med barn har hatt ønsket virkning.

3. Barnevernets rolle

Barnevernet er en av de mest sentrale aktørene i bekjempelse av vold og overgrep. Om tjenesten ikke er rustet, vil ikke de to første punktene på sikt kunne bedre situasjonen for barn som lever med vold og overgrep. Dette er etter Barneombudets syn ikke tilstrekkelig adressert i opptappingsplanen.

Det har kommet en rekke alarmerende funn de siste årene, som krever bedre nasjonal kontroll av det kommunale barnevernet. Samtidig har det blitt flere lovpålagte oppgaver, og vesentlig høyere aktivitet i barnevernet de senere årene. Barnevernet har fått ansvar for nye grupper barn med komplekse problemer som krever mye tid og ressurser. Bekymringsmeldinger har økt med over 56 prosent i perioden fra 2008 til 2016. Vi er dessuten midt inne i en reform der kommunene blir pålagt enda større ansvar for barnevernet.

Staten har etter barnekonvensjonen ansvar for å beskytte barn mot vold og overgrep. Staten har valgt å legge store deler av ansvaret for barnevernet til kommunene, likevel er det statens ansvar å benytte de styringsverktøy som er nødvendige dersom det kommunale barnevernet ikke makter å beskytte barn på en god nok måte.

Hvis opptappingsplanen skal ha noen effekt på sikt, må barneverntjenesten må være mer robust enn i dag. Det foregår et stort kompetanseløft i barnevernet nå. Det er viktig å få både dette, og lovfesting av kompetansekrav, på plass. Samtidig er det viktig å sikre nok ressurser til at de som arbeider i barnevernet klarer å utføre oppgavene sine.

Barneombudet ber Barne- og likestillingsdepartementet om å foreta en grundig gjennomgang av ressursituasjonen i barnevernet, sett opp mot de oppgaver de er satt til å håndtere, og ta ansvar for å sikre tilstrekkelige ressurser til barnevernet.

4. Helsetjenestenes ansvar

Det er de minste barna som er mest utsatt for vold. I opptappingsplanen er det lagt vekt på at reviderte forskrifter skal gi tydelig ansvar for helsestasjonen- og skolehelsetjenestens ansvar for å

forebygge, avdekke og avverge vold og overgrep. Et tiltak i planen er også å styrke tjenestene. Dette krever økte ressurser, og av erfaring vet vi at øremerkede midler er helt nødvendig for å få en reell styrking av disse tjenestene. I regjeringsplattformen står det at regjeringen vil følge opp opptrappingsplanen med øremerking. Helsetjenestene for små barn bør være et av områdene som blir prioritert i dette..

Barneombudet ber Helse- og omsorgsdepartementet om å øke og øremerke statlige midler for å styrke skolehelsetjenesten og helsestasjonen 0-6 år.

Barneombudets rapport «Hvis vi hadde fått hjelp tidligere, hadde alt vært annerledes» viste at barn som har vært utsatt for vold og overgrep går i årevis uten hjelp, helt til de har blitt så dårlige at de får plass i BUP.

I opptrappingsplanen har Helse- og omsorgsdepartementet ansvaret for å utarbeide et kunnskapsgrunnlag for behandling, og for å utrede forløp for både voldsutsatte og voldsutøvere. Barneombudet har levert en egen rapport til Helsedirektoratet om hva barn og unge utsatt for vold og overgrep ønsker seg av helsetjenestene. Vi er kjent med at det har vært et utredningsarbeid i Helsedirektoratet for å se på hvordan én tjeneste kan få hovedansvaret for oppfølging av barna. Denne tjenesten må være en del av et lavterskel psykisk helsetilbud til barn og unge i kommunene, som også kan drive forebyggende arbeid.

Barneombudet ber om at Helse- og omsorgsdepartementet lovfester krav til oppfølging etter vold og overgrep. Vi ber også om at det stilles krav til lavterskel psykisk helsetilbud til barn og unge i kommunene.

5. Tverrfaglig samarbeid og samordning av tjenester

Opptrappingsplanen har flere tiltak om samordning og samarbeid. Manglende samordning gjelder på mange ulike områder som barnehage, skole, helse, barnevern og rehabiliteringstjenester. Det er tjenestenes ansvar å sikre samordning. Myndighetene har iverksatt tiltak som plikt til samarbeid i enkelte særlover, individuell plan og koordinator i kommunen, men disse fungerer ikke tilfredsstillende. Ulike modeller og tilskudd for samordning er bra, men dette sikrer ikke barn i alle kommuner samordnede tjenester. Barnas historier viser at det enkelte barn og deres familier blir sittende med den ekstra belastningen det er å samordne ulike tjenester. Mangelfull samordning mellom ulike tjenester var også et av funnene i NOU 2017:12 «Svikt og svik».

Nasjonale myndigheter har ansvaret for at barn får oppfylt sine rettigheter, blant annet rett til nødvendig helsehjelp, rett til oppfølging etter vold og overgrep og retten til utdanning. Av dette følger også et ansvar for at barnet får tilpassede og koordinerte tjenester. Det er også et tiltak i opptrappingsplanen å bidra til systematisk samarbeid mellom relevante tjenester. Vi viser til rapporten fra 0-24-samarbeidet som foreslår en egen samarbeidslov som gir barn en rett til samordnede tjenester.

Barneombudet ber regjeringen om å oppnevne et offentlig utvalg som skal ha som mandat å se på muligheten for en lovfesting av barns rett til samordnede tjenester.

6. Taushetsplikt

I forlengelsen av vår bekymring for manglende samordning av tjenester, er vi opptatt av taushetsplikts begrensninger. NOU 2017:12 «Svikt og svik» vektlegger som en særlig utfordring at reglene om taushetsplikt er til hinder for god ivaretagelse av barn som forteller om vold og seksuelle overgrep. Tilsvarende gjelder for andre barn med behov for oppfølging fra flere tjenester.

Regelverket om taushetsplikt, avvergeplikt, meldeplikt og opplysningsrett er omfattende og komplisert. De fleste kjenner bedre til taushetsplikten enn til muligheter for å dele opplysninger til barnets beste. Mange er også usikre på hvordan reglene skal forstås. Denne utfordringen har vært kjent gjennom mange år.

En veileder er under utarbeiding på oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet. Barneombudet mener imidlertid at dette ikke er tilstrekkelig. Forskning har tidligere påpekt at det ikke er dette praksisfeltet trenger (NOVA rapport 3/2013).

Vi er oppmerksomme på at det har kommet forslag knyttet til taushetsplikt i NOU 2019: 5, og ser frem til å se nærmere på hvordan forslagene kan avhjelpe de utfordringer vi ser i praksis. Vi ser fortsatt et behov for en gjennomgang av særlovgivningen, for å se på mulige endringer for å møte de utfordringer vi ser med praktiseringen av reglene om taushetsplikt.

Barneombudet ber Justis- og beredskapsdepartementet om å gjennomgå regelverket om taushetsplikt for å sikre bedre mulighet for samarbeid om barn i utsatte livssituasjoner.

7. Politiets arbeid med saker om vold og seksuelle overgrep mot barn

Når vold eller overgrep mot barn blir avdekket, er det viktig at samfunnet sikrer at overgripere blir anmeldt og straffeforfulgt. Dette er viktig både allmennpreventivt og for den alminnelige rettsfølelse i samfunnet.

Barn forteller oss at straffesaken er en stor belastning. De er redde for ikke å bli trodd, de har skyldfølelse for det som har skjedd, og for hvordan andre i familien har det. Barnevernssak og behandlingstilbud avventer ofte politiets avgjørelse.

Politireformen skulle sørge for robuste etterforskningsmiljøer for å sikre saker om vold og seksuelle overgrep en god og effektiv behandling i politiet. Slik har det foreløpig ikke blitt. Med de belastningene vi vet at straffesaken påfører barna, er de tallene vi nå ser om saksbehandlingstid i straffesakskjeden helt uakseptable.

Barneombudet er positive til at det er gjort en utredning av saksflyten i disse sakene, og ber Justis- og beredskapsdepartementet om å følge opp tiltakene i rapporten i løpet av kort tid.

Ta gjerne kontakt for mer informasjon:
Elin Saga Kjørholt, esk@barneombudet.no, mobil 92664772